

יד ושם
Yad Vashem
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

יו"ר המועצה: יוסף (טומי) לפיד
סגני יו"ר המועצה: ד"ר יצחק ארד
פרופ' אלי ויזל
ד"ר ישראל זינגר
יו"ר ההנהלה: אבנר שלו
מנכ"ל: נתן איתן
ראש המכון
הבין-לאומי לחקר
השואה:
היסטוריון הראשי:
פרופ' דוד בנקיר
פרופ' דן מכמן
יועצים מדעיים:
פרופ' יהודה באואר
פרופ' ישראל גוטמן
חברי הנהלת
יד ושם:

שמואל אבואב, לינה
אולמרט, עדנה בן-חורין,
סטפן גראייק, אברהם
דובדבני, משה העליון,
עו"ד שושנה וינשל, אלי
זבורבסקי, דודי זילברשלאג,
ציפי ליבני, יחיאל לקט, עודד
ערן, חיים צ'סלה, ברוך
שוב, אפי שטנצלר, פרופ'
יוחנן שטסמן, אמירה שטרן,
עו"ד דב שילנסקי

מערכת כתב העת

עורכת ראשית: איריס רוזנברג
עורכת בפועל: לאה גולדשטיין
חברי מערכת:
יד ושם בכרך-רון
דבורה ברמן
סיניטיה וורוצלבסקי
סוזן ויסברג
אסתי יערי

רכזת מערכת: מור תמיר
עריכת הלשון: פנינה לוי
תרגום: חבר המתרגמים (בינ"ל)
בע"מ

סיוע:
אלכסנדר אברהם, יניב אורן,
שעיה בן יהודה, פרופ' דוד
בנקיר, רחל ברקאי, שמרית
טל, דליה כהן, אסנת לוי,
איילה פריץ, דורית נובק,
אלי סאקס, הלל סולומון,
לימור קארן

צילום: נאוה אזולאי, יוסי בן דוד,
יצחק הררי

הפקה: ארט פלוס
עיצוב: סטפני ורותי עיצוב

© אפשר לצטט תוך ציון המקור.

ISSN 0793-6974

כתב העת מתפרסם
בסיוע חברת קניית השלום השקעות בע"מ.

כתובת המערכת

כתב העת יד ושם ירושלים
ת"ד 3477 ירושלים 91034
טלפון 02-6443413, פקס 02-6443409
yv.magazine@yadvashem.org.il
www.yadvashem.org

רשות הזיכרון - יד ושם
נתמכת בפעולותיה על ידי
משרד החינוך, התרבות והספורט,
ועידת התביעות
והסוכנות היהודית לארץ ישראל.

מאת יפעת בכרך-רון

בשנה הבאה נעמיד במרכז את סיפורם של
הניצולים ושל השורדים, את דבקותם בחיים
ואת תרומתם האדירה להקמת המדינה
ולבנייתה. כך אמר יושב ראש הנהלת יד ושם אבנר
שלו באירוע הוקרה מיוחד לקראת ראש השנה
למאות ניצולי שואה שהם גם אנשי עדות הפועלים
עם יד ושם.

באירוע הודה שלו לאנשי העדות על נכונותם
ועל יכולתם למצוא את כוחות הנפש לספר את
סיפורם האישי לצעירים פעמים רבות כל כך בשנה.
"אתם החלטתם להאמין באדם ובאלוהים, כל אחד
מכם בדרכו הוא, ולהמשיך לדבוק בחיים – זה מסר
אדיר, ואין הוא מובן מאליו. אתם השתלבתם בחיים
בארץ ובניתם את הארץ, ואתם ממשיכים לקדם
אותה. זה נכס הנכסים, ואנו חבים לכם תודה".

באירוע ציינו ניצולים רבים את החשיבות שהם
מייחסים להוראת השואה לצעירים ולמקומה של
העדות בתהליך הלמידה. אשת העדות חנה בר
ישע: "ביום השחרור – הייתי אז נערה בת 13
בגטו טרזיינשטט – חשתי שכוחותיי נגמרו ושלא
אוכל לקום. היו לי שתי ברות. ידעתי שאם אשאר
לשבת, אמות. קמתי והתחלתי ללכת, ובהליכה
הזאת למעשה בחרתי בחיים. לא עבר הרבה זמן
עד שהרגשתי שעל שתי כתפיי אני נושאת משימה
– לספר את הדברים – ומשימה זו נותנת לי
עוצמה אדירה. לא ייתכן שנשארת בחיים סתם!
מישהו הטיל עליי לספר את הדברים". איש העדות
יעקב (ג'קי) חנדלי: "אם יפגעו בהוראת השואה
ובהנחלת זיכרון השואה, זה יהיה אסון. איך יידע
היום הנוער מה קרה בשואה? אני כמעט בן 80, וזו
הפעם ה-35 שאני נוסע לפולין. עוד מעט לא נהיה
כאן, ולכן חשוב להמשיך את הפעילות החינוכית
עוד ועוד".

לאורך כל שנת ה-60 לישראל יתקיימו ביד
ושם אירועים שיציגו בקדמת הבמה את תרומתם

יד ושם ייחד את שנת ה-60 לישראל 3-2
לתרומתם של ניצולי השואה להקמת המדינה ולבנייתה

יד ושם זכה בפרס היוקרתי 4
של יורש העצר הספרדי

מאגר השמות 5
מבצע חדש בפרויקט איסוף השמות: "זיכרון קדושי השואה"

חינוך 7-6
ללמד את המורים

התמודדות עם העבר 9-8
מחקר חדש על ארגון "אות הכפרה"

אמנות 11-10
והגדת לבתך: התנ"ך המאויר של קרול דויטש

כיצד להבין את השואה? 13
גישתו והשפעתו של פרופ' ראוול הילברג (1926-2007)

חדשות 17-12
ידידים ותומכים ברחבי העולם 19-18

בשער: קרול דויטש (1894-1944), "הנהגה עלה זית טרף בפיה"
(בראשית ח', י"א), 1941-1942

יד ושם מוכר כארגון לא ממשלתי באו"ם

המשך לפיתוח היחסים עם האו"ם, בראשית אוגוסט הכירה המחלקה למידע ציבורי של האו"ם ביד ושם
כארגון לא ממשלתי. הקשר עם המחלקה יסייע ליד ושם להמשיך במאמצים להפצת מידע מדויק ומקיף
על אודות השואה ברחבי העולם.

בשנים האחרונות יד ושם שיתף פעולה עם המחלקה למידע ציבורי של האו"ם בהוראת השואה ובפרויקטים
של מידע, לרבות הקמת אתר אינטרנט למרכזי האו"ם ברחבי העולם, במסגרת אירועי יום השנה הבין-לאומי
לשואה שחל בשנה שעברה. הפעילות נעשתה בשיתוף מכון קרן השואה של אוניברסיטת דרום קליפורניה (USC)
והמרכז לתיעוד יהודי בן זמננו (CDJC) בפריז. בימים אלו יד ושם שוקד על פיתוח חומרי עזר אלקטרוניים בספרדית
בשיתוף המוזאון לזכר השואה בארצות הברית. כמו כן יד ושם הציג תערוכות מתחלפות במטה האו"ם בניו יורק.
בינואר 2005, לציון יום השנה ה-60 לשחרור אושוויץ, יצר יד ושם תערוכה נודדת מיוחדת – "אושוויץ: עומק
התהום". ב-2006 הוצגה התערוכה "אין משחקים ילדותיים" בלובי המבקרים של האו"ם.

באוקטובר יתכנס ביד ושם פורום מיוחד של סגל האו"ם מאירופה ומאסיה. מטרת הפורום היא להעמיק את
הידע של סגל האו"ם על השואה, וכן לספק חומרי עזר, רעיונות ומידע על הכנת פרויקטים ופעילויות שיאפשרו
את מימושה של החלטת האו"ם 60/7 להנצחת זכר קרבנות השואה (ב-27 בינואר) שהתקבלה לפני שנתיים.
"אנו שמחים מאוד על שיתוף הפעולה ההדוק שנוצר בשנה האחרונה עם המחלקה למידע ציבורי של האו"ם
במאמץ לקדם את מטרתנו המשותפת – המודעות לשואה וזיכרון השואה", אמרה דורית נובק, מנהלת בית
הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם. "נראה כי אך טבעי שבעודנו מתכננים את הסמינר הראשון לקציני ניהול
מידע ממדינות רבות באסיה ובמזרח אירופה, נשלים את הקשר עם האו"ם בהכרה בנו כארגון לא ממשלתי. אני
מצפה להמשיך שיתוף הפעולה בפועל".

ניצול השואה אשר אוד מדבר בעצרת תנועות הנוער בבקעת הקהילות ביד ושם ביום הזיכרון לשואה ולגבורה תשס"ו.

של ניצולי השואה להקמת המדינה ולביסוסה. ביד ושם תיפתח תערוכה מיוחדת בכותרת "אין לי ארץ אחרת: ניצולי השואה בישראל" המוקדשת לניצולי השואה בישראל. "זו תערוכה שתעסוק בנוכחות רבת ההשפעה של ניצולי השואה במרחב הציבורי ובמרחב האישי", מציין אבנר שלו, "הניצולים כרכו את שיקום חייהם האישיים במפעל הלאומי, הם התערו במהירות בכל תחומי העשייה הישראלית: התגייסו לצבא, הקימו יישובים חדשים, פיתחו את החקלאות ואת התעשייה, עסקו באמנות ובמדע, השתלבו במערכת המשפט ובאקדמיה והשפיעו על הפוליטיקה ועל הספורט". התערוכה תתמקד בכמה נושאים: עיצוב זיכרון השואה על ידי ניצולי השואה לרבות יוזמות לחקיקה בנושא זיכרון השואה; הקמת מוזאונים; הוצאה לאור של ספרי קהילה, ספרי "זכור" וכתובת זיכרונות אישיים; פרויקט צילום ייחודי של ניצולי השואה ושל משפחותיהם; ועיצוב הזהות הישראלית על ידי הניצולים – סמלים ומותגים ישראליים שעיצבו ניצולים דוגמת "שרוליק" שיצר דוש ו"סאלח שבת" שיצר אפרים קישון.

יד ושם ייחד את שנת ה-60 לישראל לתרומתם של ניצולי השואה להקמת המדינה ולבנייתה

איצקוביץ תוך התייעצות עם יד ושם, ואחת ההמלצות בדוח היא שיש לתת הוקרה לניצולים. בדיונים על דוח איצקוביץ בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת אמר אבנר שלו כי בשנה הבאה יד ושם יעמיד במרכז את פעולתם ואת תרומתם של הניצולים לבניית המדינה. שלו גם הפציר בממשלה לעשות הכול כדי למהר ולהגיע להסכמה עם ארגוני הניצולים.

לאחר דיונים מאומצים בין נציגי ארגוני הניצולים לבין נציגי הממשלה הוחלט כי מדינת ישראל תבטיח שכל ניצול שואה יוצא המחנות והגטאות שאינו מקבל קצבה חודשית יקבל מהמדינה מדי חודש סכום ממוצע של 1,200 ש"ח. ניצולים יוצאי המחנות והגטאות המקבלים קצבה מממשלת גרמניה יקבלו בשנת 2008 סל הטבות של כ-30 מיליון ש"ח, לרבות פטור מתשלום אגרת טלוויזיה והנחות בתשלום ארנונה. ניצולים יוצאי המחנות והגטאות שהכנסתם נמוכה והם מקבלים קצבת הבטחת הכנסה יקבלו משנת 2008 מענק שנתי של כ-3,000 ש"ח. הוחלט כי בתוך שנתיים תגדיל הממשלה עוד בכ-200 מיליון ש"ח את תקציב שירותי הרווחה הניתנים לכל ניצולי השואה.

השרה רוחמה אברהם בלילא הממונה על האירועים לציון שנת ה-60 של ישראל ביקרה ביד ושם בספטמבר והשתתפה בפגישת עבודה. בפגישה הוצגו לפני השרה תכניות יד ושם לציון שנת ה-60 להקמת המדינה וסוכם על דיונים משותפים לגיבוש תכנית עבודה.

אלבום מקיף ויחיד מסוגו המוקדש כולו לניצולי השואה. דוח איצקוביץ (דוח על מצבם הכלכלי של ניצולי השואה שכתב מנכ"ל משרד הרווחה נחום איצקוביץ) שהוגש לממשלה בעקבות הנחיותיו של שר הרווחה יצחק הרצוג היה הדוח שנציגי ארגוני הניצולים הסכימו לקבל את ההמלצות שבו. את הדוח כתבה ועדת

המכון הבין-לאומי לחקר השואה ביד ושם יקיים בשנת ה-60 לישראל כינוס אקדמי בין-לאומי בנושא "השואה, הניצולים ומדינת ישראל". הרצאת הפתיחה – מפי היועץ האקדמי של יד ושם פרופ' יהודה באואר – תתמקד בשאלה אם השואה הביאה לידי הקמת המדינה. נושאים אחרים שהכינוס יעסוק בהם: מקומה של השואה בהקמת המדינה, ייצוג השואה בישראל, השואה והסכסוך הישראלי-ערבי, יהודי המזרח והשואה, הפוסט-ציונים והשואה, השואה והחברה הישראלית. כמו כן יד ושם יקיים כינוס מיוחד של ניצולי שואה ודורות ההמשך בשיתוף מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל. עוד יהיו בשנה זו כינוס בין-לאומי של מחנכים וקונצרט חזנות גדול בכיכר גטו ורשה בהשתתפות התזמורת הסימפונית ובשיתוף קשת אילון. הוצאת הספרים של יד ושם תפרסם השנה